

הקדמה

שלום לכולם. ברוכות הבאות ל"עיניים על עזה". ההתכנסות היומית שלנו שהיא חיבור של מחאה ולמידה. למרות שזה לא נתפס, הרעב וההרעבה בעזה עליהם כבר למדנו בכמה מהרצאות הסדרה מחריפים ומגיעים לממדים עוד יותר קטסטרופליים, שעליהם התריעו הדוברים שלנו. הקולות והמראות, בייחוד של נשים, שמגיעים אלינו היום מעזה קשים ממש. האורחת שלנו, ד"ר ענת מטר, פילוסופית ואקטיביסטית מאוניברסיטת תל אביב, תוסיף נדבך היסטורי על נשות עזה ותספר לנו היום על פרויקט מיוחד. תודה ענת שהצטרפת אלינו. אני רק מזכירה שענת תדבר במשך שמונה דקות בערך, ולאחר מכן נשאיר קצת זמן לדיון קצרצר. ואני גם מזכירה שמי שרוצה לשאול שאלה מוזמנת לכתוב אותה בצ'אט ואני אקריא אותה לענת. תודה רבה ענת שהצטרפת אלינו.

הרצאה

בשמחה. הייתי אומרת, האמת, שגם יש לי נושא די נחמד יחסית לזוועות. אני הולכת לדבר על נושא שאי אפשר היה לתמצת לכותרת אחת. אבל, אני לא הולכת לדבר על נשים בעזה באופן כללי, אלא על סדרת ספרים, ולהציג לכם, ולגרות אתכם ואתכן על סדרת ספרים שקראתי שנקראת *Women Voices from Gaza* (https://ualbertapress.ca/search/?series=womens-voices-from-gaza-series), ועל העורכות וכול' אני אדבר אחר כך. אני לא רוצה לבזבז עכשיו את הזמן, אבל נגיע לזה אולי אחר כך. הסדרה יוצאת בהוצאת אוניברסיטת אלברטה, ועד עכשיו יצאו שלושה ספרים – תכף אציג אותם – והרביעי אמור לצאת בשנה הבאה. כל אחד מהכרכים בסדרה מציג באמת קול של אישה, זכרונה לברכה, מעזה. הן כולן נפטרו כבר, ולא כל כך מזמן חלקן. הראיונות התבצעו כבר לפני 15 שנה או 20 שנה על ידי בעיקר ראדה אג'יל שהיא חברה שלי, וכאמור נגיע לדבר עליה וגם ברברה ביל הייתה שם. חלק מהזמן הן ישוב במסגרת של פרויקט של oral history ["היסטוריה אוראלית", היסטוריה שבעל-פה]. הן פשוט שמעו, נתנו להן לדבר, והסדרה ערוכה מאד בעדינות, כמעט בכלל לא [ערוכה]. פשוט שומעים את האישה מדברת על סגנונה, סגנון חייה, הדגשים שהיא רוצה וכול'. זאת אומרת, ממש נגיעה מאוד רכה של העורכות.

אז בואו נראה מה יש לנו פה: הכרך הראשון נקרא *A White Lie*, ובעצם אני אתמקד בעיקר בו היום. אני לא משקיעה בו יותר מידי בשנייה הזאת, אבל האישה שמדברים איתה שבעצם היא המחברת, היא מדיח'ה חאפז אלבאטה. הספר השני נקרא *Light the Road of Freedom*, של סאחבה (אל-ברבארי), שזה בעצם "החברה". היה לה גם שם אחר, אבל היא החברה משום שהיא קומוניסטית, ואני אולי אספיק להציג גם אותה בכמה מילים. הספר השלישי הוא *Come my Children*, של חיכמאת אל-טאויל, והרביעי עוד לא יצא ולכן עוד לא קראתי אותו: *I Can Do Anything*. כל השלושה האחרים הם פשוט נהדרים, ויש להם כמה מכנים משותפים מאד חשובים שאני רוצה להדגיש ישר על ההתחלה. [המחברות] הן פמיניסטיות, כלומר באופנים שונים. כל אחת מדגישה בין יתר הדברים שהיא מנסה למפות, ובנסתילת הסמכות של "היסטוריה אוראלית" היא מתגברת לא רק על הקולוניאליזם והאנטי-קולוניאליזם, ועל השלטון המצרי ועל השלטון הציוני, וכול', אלא גם [על] השלטון הגברי. זה מאוד חזק בכל שלושת הכרכים. והדבר השני – וכאן נעבור אולי אחת אחת לרגע, אני אעשה את זה. הראשונה כאמור היא מדיח'ה חאפז אלבאטה. אתם רואים את השנים של [חייה] (1924-2011). היא אישה מוסלמית. ומה שהתחלתי להגיד קודם [בנוגע ל] מודעות למעמד, כל השלוש במובנים אחרים, מאד מודעות לענייני מעמד, ושתיים מהן באו ממעמד די נכבד, כלומר "באו מכסף", כמו שאפשר לראות אני חושבת על הבעת הפנים של מדיחה, וגם התחתנו עם אנשים די מכובדים. וזה יבוא לידי ביטוי – עוד שנייה אגיד על זה מילה – לגבי מדיחה. זאת הקומוניסטית, סאחבה אל-ברבארי, [מחברת] *Light the Road of Freedom*. אני לא יודעת מתי היא נפטרה בדיוק (1932-2012?). מה שמעניין כאן זה שהיא הייתה, בין היתר, רעייתו הנאמנה מאוד, וגם זה עולה חזק בספר, של המשורר המאוד מפורסם הפלסטיני מועיין בסיסו. השלישי [זה הספר] *Come my Children* של חיכמאת אל-טאויל (1922-2008). אין לי תמונה שלה, אבל זה בית אל-טאויל שנהרס באוקטובר 2024. והספר שעוד לא פורסם [*I Can Do Anything*] הוא של אום באסם אל-כפארנה (1937-2009). גם תמונה שלה לא מצאתי. אבל מה שמצאתי זה תמונתו של באסם מוחמד אל-כפארנה בן חמש שנהרג עכשיו בעזה במסגרת פרויקט ההנצחה. יש לא מעט משבט אל-כפארנה שנהרגו. אחד מהם מאוד מוכר לכם, ובחרתי לא לשים את התמונה שלו. זה האיש דמוי שלד. רואים אותו במיטה. לא נשאר כמעט כלום חוץ משלד, ובאמת הוא נפטר.

"שקר לבן" הוא הכרך הראשון בסדרה כאמור של מדיח'ה חאפז אל-באטה. היא נולדה בחן-יונס ב-1924. היא באה ממשפחה מוסלמית הדוקה ונשארה ככה. וחלק גדול מהסיפור זה הניסיון שלה לתמרן בין תודעה מעמדית, תודעה אנטי-קולוניאליטית וניסיון למצוא מקום לאישה בתוך הסיפור הזה. היא נוכחת כאישה מאד חזקה ועומדת על שלה. הכרך נקרא "שקר לבן" מפני שהוא נפתח ככה: "שקר לבן שינה את חיי. אלמלא הייתי נעזרת בשקר ההוא אני בטוחה שחיי היו

מהווים דוגמה נוספת לחייהן של מרבית הנשים הפלסטיניות באותה תקופה: ילדים, בישול, טיפול בבית. אבל לי הייתה אמביציה לחרוג מהסיפור הזה". ואז היא מספרת שהייתה לה שאיפה לעבור ללמוד ברמאללה ולהתקדם בלימודים, מה שלבנות התקופה לא כל כך ניתן. והסיפור מתחיל בזה שהגיע מישור – אנחנו עדיין בשלטון המנדט. אז הגיע בן אדם ממחלקת החינוך הבריטי, איזה מיסטר פארל לביקור בבית הספר, והוא ביקש מכמה סטודנטים ותלמידות לקרוא שירים. היא נבחרה כדי לקרוא שיר. והיא קראה אותו מאוד יפה, והוא מאוד התפעל ממנה. את זה אני קוראת מתוך הסיפור: "אחרי שסיימתי טפח המפקח על שכמי ושאל לשמי. אמרתי מדיחקה שיה' חאפז אלבאטה. אהה, אמר, לכן את כל כך חכמה. הבת כמו אביה. אז עזבו המפקחים את בית הספר. מיד עלה בדעתי הרעיון המוזר לשכנע את אבי להרשות לי ללמוד בקולג' למורות ברמאללה. כשהגעתי הביתה שאלתי אותו אם המפקח הבריטי ביקר בבית הספר לבנים – שם אבא שלה היה מנהל. – כן, ואז הוא גם ביקר בבית הספר שלך. שאלתי אם הוא חזר לבית הספר לבנים אחרי שהוא ביקר אצלנו, ואז הוא אומר לא הוא לא חזר. הוא קודם היה אצלנו ואז הלך אליכן. אני בטוחה שהם חזרו – היא משקרת לו – אני בטוחה שהם חזרו ולא מצאו אותך כי כשהם שמעו אותי מדקלמת את השיר, הם שאלו אם אני מתכוונת להמשיך ללימודים בקולג' למורות ברמאללה כי אני טובה מאוד. אבל המורה התערבה בשיחה ואמרה שאתה מאוד קפדן ולא מרשה לי להמשיך ללימודים ברמאללה כי חוקי האסלאם אוסרים על אישה לנסוע לבדה ללא לא ליווי של גבר. הבריטי התערב ואמר שהוא שמע שיה' חאפז אלבאטה הוא אדם מאוד משכיל ושככל רמאללה אין מורים, יש רק מורות, ואפילו על השוער נאסר להיכנס למבנה עצמו. נמצאות בו רק נשים מוסלמיות. ואז אבא אומר: באמת, זה מה שהוא אמר? כן! אני שקרתי, והוא הבטיח לחשוב על העניין שנית. ואז הוא התיר לי להמשיך בלימודי ברמאללה.

אני רואה האמת שנגמר לי הזמן. אז אני אשאיר אתכם עם הטריגר הזה, וקדימה תשאלו ונדבר על מה שאתם רוצים. ואפשר לקרוא עוד קטעים אם יבוא לכם.